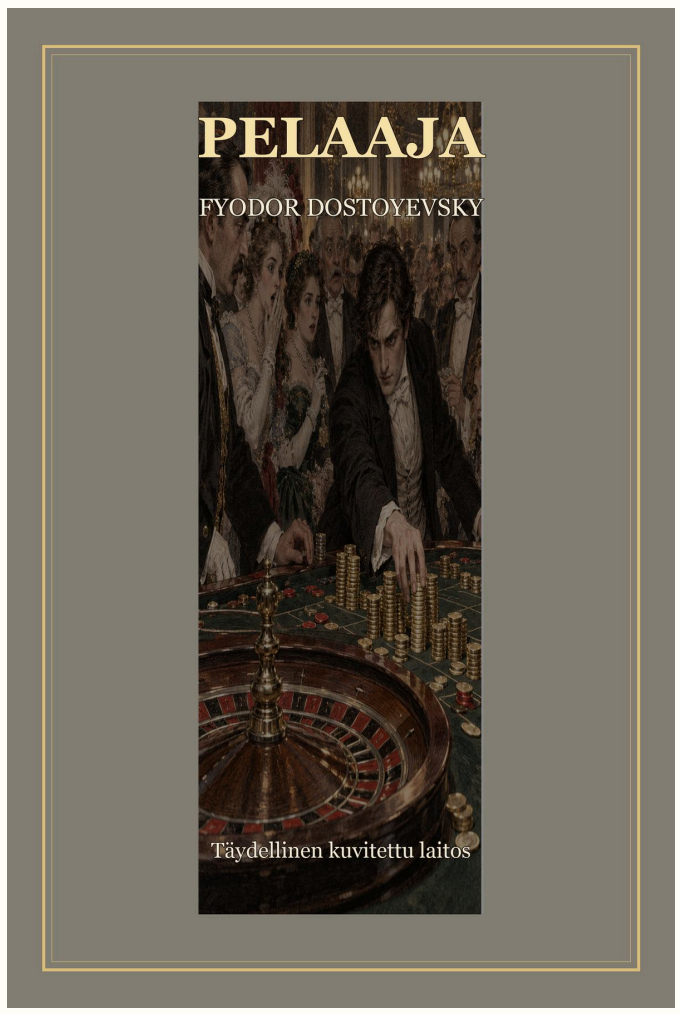
Pelaaja

Täydellinen kuvitettu äänikirjalaitos

I

Vihdoinkin siis olen palannut neljätoista päivää kestäneeltä matkaltani. Meikäläiset ovat jo oleskelleet kolme päivää täällä Roulettenburgissa. Minä luulin heidän, jumala ties, kuinka hartaasti, jo odottaneen minua, mutta siinä petyin. Kenraali näytti hyvin kopealta, puhutteli minua ylhäisesti ja lähetti sitte sisarensa luo. Epäilemättä ovat he jostain saaneet rahoja. Minusta tuntui myöskin kenraali olevan vähän hämillään, kun tapasi minut. Menin hänen sisarensa luo. Marja Filippovna puuhasi jotain suurella kiireellä ja puhutteli minua vaan ohimennen. Rahat otti hän kumminkin vastaan ja laski ne, sekä kuunteli kertomiani matkauutisia. Päivällisille odotettiin markiisi Degrieriä ja sitäpaitsi erästä englantilaista -- kaikki piti tavallisuuden mukaan olla suurellista, aivankuin Moskovassa, olihan nyt saatu rahoja.

Polina Aleksandrovna minut nähdessään kysyi, miksi olen viipynyt niin kauvan poissa, ja meni tiehensä vastausta odottamatta. Selvästi tekee hän sen tarkotuksella. Täytynee puhua kerran suumme puhtaaksi toisillemme -- näkyy karttuneen yhtä ja toista poissaollessanikin.

Sain pienen huoneen hotellin neljännessä kerroksessa. Täällä sanotaan minun kuuluvan "kenraalin seurueeseen". Kaikesta päättäen on hänen onnistunut joutua puheenaineeksi. Kenraalia pidetään täällä yleisesti upporikkaana venäläisenä ylimyksenä. Heti aamupäivällä antoi hän minulle tehtäväksi vaihtaa kaksi tuhannen frankin seteliä. Vaihdoin ne hotellin konttoorissa. Nyt meitä tietysti pidetään miljoonan omistajina, ainakin viikon ajan. Olisin ottanut Mishan ja Nadjan mukaani kävelemään, mutta rappusilla huudettiin minut takaisin kenraalin luokse -- hän suvaitsi kysyä, mihin aijon lasten kanssa lähteä. Omituista, hän ei voi katsoa minua suoraan silmiin. Kun hän joskus yrittää tehdä sen, vastaan hänelle niin halveksivalla, läpitunkevalla katseella, että hän joutuu hämilleen.

Juhlallisin, katkonaisin lausein, jotka lopulta kokonaan sekaantuivat, ilmoitti hän minulle, etten saisi lasten kanssa oleskella huvilasalin läheisyydessä, vaan veisin heidät puistoon kävelemään. Puheessaan hän kiivastumistaan kiivastui ja virkkoi lopuksi töykeästi: "Te voisitte, kukaties, mennä niin pitkälle, että vihdoin veisitte lapsetkin pelisaleihin, ruletin ääreen. Suokaa anteeksi, mutta minä tiedän teidän olevan sangen kevytmielisen ja voisitte ajattelemattomuudessanne mennä niin pitkälle, että rupeisitte pelaamaankin. Minä en suinkaan ole teidän neuvonantajanne enkä halua siksi ruvetakaan, mutta joka tapauksessa voinen vaatia, että te ette saata minulle ikävyyksiä..."

"Mutta eihän mulla ole rahojakaan", vastasin tyynesti, "ja voidakseni pelata rahasta, täytyy minulla olla sitä."

"Te saatte heti rahanne", vastasi kenraali hiukan punastuen. Hän penkoi vähän aikaa kirjotuspöytänsä laatikoita, sai sieltä muistikirjan käsiinsä ja selaili sitä vähän aikaa. Saatavakseni oli siellä merkitty 120 ruplaa.

"Kuinka nyt tämän saamme sopimaan", sanoi hän, "täytyy laskea taalereissa. No niin, tässä olisi teille aluksi 100 taaleria pyöreässä luvussa, lopun saatte kyllä sittemminkin."

Äänetönnä otin rahat.

"Minä pyydän, älkää panko pahaksenne äskeisiä sanojani, te olette niin äkkipikainen... Sanoin vaan jossain määrin varottaakseni teitä, ja siihen on minulla toki oikeus..."

Kun ennen päivällistä palasin kotiin lasten kanssa, tapasin kokonaisen ratsastusseurueen. Meikäläiset olivat muutamine tuttavineen lähteneet katsomaan eräitä lähellä olevia raunioita. Kahdet muhkeat kaleskat, korskeat hevoset! Mademoiselle Blanche toisissa Marja Filippovnan ja Polinan kanssa, ranskalainen, englantilainen ja kenraalimme ratsain. Kävelijät kääntyivät katsomaan. Seurue teki komean vaikutuksen -- kunhan kenraalin kukkaro vaan kestäisi. Minä laskin hänellä olevan 7 tai 8,000 frankia. Minä olin näet tuonut 4,000, ja nähtävästi täällä olivat lainanneet lisää. Mutta se on sentään surkean vähän neiti Blanchelle.

Tämä neiti Blanche asuu äitineen samassa hotellissa kuin mekin. Jossain lähellä taitaa ranskalaisemmekin asua. Lakeijat kutsuvat häntä "herra kreiviksi" ja neiti Blanchen äitiä "rouva kreivittäreksi"; ehkä he ovatkin todella "kreivi" ja "kreivitär".

Minä tiesin, että herra kreivi ei tuntisi minua, kun tapaamme toisemme päivällispöydässä, ja kenraalikaan tuskin meitä esittelisi toisillemme. Kreivi on oleskellut Venäjällä ja tietää, mikä mitätön olento n.k. utshitel (opettaja) siellä on. Ja kumminkin kreivi tuntee minut yhtähyvin kuin minäkin hänet. Tunnustan, että ilmestyin päivällispöytään kutsumatta. Kenraali oli varmaankin unohtanut minut, muuten olisi hän lähettänyt minut hotellin ruokasaliin. Hän näytti tulevan hyvin tyytymättömäksi nähdessään minut. Hyväsydäminen Marja Filippovna osoitti minulle heti paikan pöydässä. Vieraitten joukossa olevan englantilaisen tunsin heti mr. Astleyksi, vanhaksi tuttavakseni. En siis ollutkaan tullut kovin vieraalle alueelle.

Tämän omituisen englantilaisen olin tavannut ensi kerran Preussissa rautatievaunussa, jossa satuimme istumaan vastakkain, kun matkustin meikäläisten luo. Sitten satuimme yhteen Ranskan rajalla, viimeksi tapasin hänet Sveitsissä ja nyt yhtäkkiä kohtasimme toisemme täällä Roulettenburgissa. En ole ikinä tavannut ujompaa miestä. Hän oli ujo aina saamattomuuteen asti; kenties huomasi sen itsekin, sillä hän ei ollut mikään typerä mies. Sitäpaitsi oli mr. Astley sangen lempeä ja hiljainen. Tavatessani hänet ensi kerran Preussissa jouduimme heti keskusteluun toistemme kanssa. Hän kertoi mulle käyneensä kesällä Nord-Kapilla ja että hän erittäin mielellään tahtoisi matkustaa Nishni-Novgorodin suurille markkinoille. En tiedä, kuinka hän on tutustunut kenraaliin. Hän näyttää olevan äärettömästi rakastunut Polinaan.

Tämän sisääntullessa hän punastui korviaan myöten. Hän ilostui kovin saadessaan minut vieruskumppanikseen pöydässä ja näyttää pitävän minua jo vanhana ystävänään.

Ranskalainen käyttäytyi hyvin pöyhkeästi ja ylpeästi jokaista kohtaan. Mutta minä tiedän, että hän Moskovan seurapiireissä on esiintynyt klovnina ja vieraitten huviksi puhallellut saippuakelloja. Hän puhui hirveän paljon raha-asioista ja Venäjän politiikasta. Kenraali uskalsi silloin tällöin väitellä vastaan, vaikkakin sangen kohteliaasti, yksinomaan vaan säilyttääkseen arvonsa isäntänä.

Olin kummallisessa mielentilassa. Satakin kertaa toistin itsekseni tavallista jokapäiväistä kysymystäni: "miksi minä oikeastaan laahustan pitkin maailmaa tämän kenraalin mukana, miksi en jo aikoja sitten ole lähtenyt hänen luotaan?" Katselin Polina Aleksandrovnaa. Hän ei näyttänyt huomaavankaan minua. Vihdoin raivostuin ja päätin ruveta törkeäksi.

Aloin siten, että aivan äkkiarvaamatta kovaäänisesti ja ilman aikojani sekaannuin toisten keskusteluun. Erityisesti tahdoin ärsyttää ranskalaista. Keskeytin hänet kursailematta ja kääntyen kenraalin puoleen, huomautin, että tänä kesänä on venäläisen melkein mahdoton istua minkään hotellin päivällispöytään. Kummastuneena katsahti kenraali minuun.

"Jos ihmisellä on vähänkään oman arvon tuntoa", jatkoin minä, "saa odottaa solvauksia ja hävyttömiä huomautuksia ensimäiseltä vastaantulijalta. Pariisissa, Reinin varsilla, Sveitsissä, kaikkialla vilisee puolalaisia, ja muu yleisö, erittäinkin herrat ranskalaiset, asettuvat niin silminnähtävästi heidän puolelleen, ettei teidän ole hyvä mennä sanomaan sanaakaan, jos vaan olette venäläinen."

Sanoin tämän ranskaksi. Kenraali oli ällistynyt ja nähtävästi kahden vaiheella: suuttuako minuun vaiko vaan ihmetellä omituista käytöstäni.

"Näyttääpä joku teidät jossain perinpohjin läksyttäneen", huomautti ranskalainen huolimattomasti ja halveksivasti.

"Pariisissa riitaannuin erään puolalaisen kanssa", vastasin, "ja sitten erään ranskalaisen upseerin kanssa, joka rupesi puolalaisen puolta pitämään. Mutta muut saapuvilla olevat asettuivat minun puolelleni, kun kerroin heille, että olin tahtonut sylkeä paavin lähettilään kahviin."

"Sylkeäkö", kysyi kenraali kovin hämmästyneenä. Ranskalainen näytti epäilevän.

"Ihan niin", jatkoin minä. Kun näet luulin teidän asioittenne tähden täytyväni lähteä Roomaan, menin paavin lähettilään kansliaan Pariisissa passiani tarkastuttamaan. Siellä otti minut vastaan apotti, noin 50 vuoden ikäinen, kuivan ja kylmän näköinen. Kuultuaan asiani, käski hän minua kuivasti, vaikkakin kohteliaasti odottamaan. Minulla oli jotenkin kiire, mutta istuin sentään odottamaan, otin ranskalaisen "Opinion nationale"-lehden taskustani ja aloin lukea -- se oli tulvillaan herjauksia venäläisiä kohtaan. Samassa kuulin jonkun menevän hänen ylhäisyytensä luokse viereisen huoneen läpi, ja näin apottini kumartelevan menijälle. Uudistin vielä kerran pyyntöni ja entistä kuivemmin hän käski minut odottamaan. Hetken päästä tuli joku, näköjään itävaltalainen ja päästettiin viipymättä sisään. Kipinöin kiukusta.

Menin apotin luo ja sanoin, että jos hänen ylhäisyytensä kerran otti vastaan, voi hän toimittaa minunkin asiani. Hämmästyneenä hän peräytyi askelen, ikäänkuin ei olisi voinut käsittää, kuinka joku viheliäinen venäläinen uskalsi puhutella häntä sillä tavalla, ja tiuskasi röyhkeästi mitellen minua katseillaan: "Luuletteko hänen ylhäisyytensä teidän tähtenne keskeyttävän kahvinjuontinsa?" Silloin huusin minäkin vielä kovemmin kuin herra apotti: "Tietäkää sitten, että minä syljen teidän ylhäisyyksienne kahviin, ja jos ette heti paikalla laita kuntoon minun passiani, niin menen itse hänen luokseen". -- "Mitä! Nytkö, tällä hetkellä, kun kardinaali on juuri siellä sisällä", kirkui apotti kauhusta jähmettyneenä ja asettui käsivarret levällään oven eteen ikäänkuin hän ennen tahtoisi kuollakin kuin päästäisi minut sisään.

Silloin selitin minä hänelle, että olin kerettiläinen ja barbaari, ja että kaikki nämät arkkipiispat, kardinaalit ja ylhäisyydet olivat minulle yhdentekevät. Sanoin sen niin ankarana, että hän ei voinut epäillä minun toteuttavan aijettani, ja niin otti hän, luoden minuun katseen täynnä rajatonta vihaa, passini ja vei sen sisälle. Hetken päästä oli kaikki kunnossa. Kas tässä, tahdotteko nähdä paperini? -- Otin passin esille ja näytin lähettiään sinetin."

"Hm, te olette siis oikeastaan...", alkoi kenraali.

"Teidät pelasti se, että sanoitte olevanne barbaari ja kerettiläinen", huomautti ranskalainen nauraen. "Se ei ollut niinkään tyhmästi tehty."

"Sellaisia me venäläiset siis olemme teidän silmissänne? Mutta se on todellakin meidän oma syymme, että meistä niin ajatellaan. Tuolla istuvat meidän äveriäät maanmiehemme eivätkä uskalla hiiskahtaakaan -- mieluummin he kerrassaan kieltäisivät olevansa venäläisiä. Pariisissa sentään on minua kohdeltu vähän säädyllisemmin. Kun kerroin hotellin ruokapöydässä riidastani apotin kanssa, joutui minun kiivain vastustajani, eräs paksu puolalainen aatelismies kerrassaan alakynteen. Olin voittanut pelin. Eivätkä herrat ranskalaiset suuttuneetkaan, kun kerroin heille pari vuotta sitten nähneeni miehen, jota ranskalainen sotilas v. 1812 sodan aikana oli ampunut keskelle naamaa vaan tyhjentääkseen latinkin kivääristään. Tämä mies, silloin 10-vuotias poika, oli Moskovan palon aikana jäänyt vanhempineen kaupunkiin, kun ei ehtinyt paeta sieltä.

"Se ei voi olla totta", sähähti ranskalainen, "ranskalainen sotilas ei ikinä ammu lasta."

"Niin on kuitenkin tapahtunut", sanoin minä, "ja se henkilö, jolle niin tapahtui, on nyt eläkettä nauttiva kapteeni, sangen kunnioitettava mies, joka elää tänäkin päivänä. Olen itse nähnytkin kuulan arven hänen poskessaan."

Ranskalainen alkoi kiivaasti väittää vastaan ja kenraali yhtyi häneen. Mutta neuvoin häntä ottamaan tarkempaa selkoa historiallisista tapahtumista, lukemalla esim. kenraali Perovskin "Päiväkirjaa", -- hän oli ollut nimittäin ranskalaisten vankina v. 1812. Kääntääkseen keskustelua toisaalle, sekaantui siihen myöskin Marja Filippovna. Kenraali oli minuun kovin tyytymätön, kun olimme ranskalaisen kanssa liian kovaäänisesti jutelleet. Ainoastaan mr. Astley näytti olevan keskustelustamme huvitettu. Kun noustiin pöydästä, pyysi hän minua vielä juomaan lasin viiniä kanssaan.

Illemmalla sain tilaisuuden puhella neljännestunnin ajan Polina Aleksandrovnan kanssa, joka oli muun seurueen kera lähtenyt puistoon ja istahtanut eräälle penkille vastapäätä suihkukaivoa. Hän lähetti Nadjenkan, joka oli hänen hoidossaan, likellä leikkivään lapsilaumaan, ja minä annoin Mishalle luvan mennä suihkukaivolle. Me olimme nyt kahden.

Ensin tein tilin eräästä toimittamastani asiasta ja annoin hänelle 700 guldenia, jotka olin saanut panttaamalla hänen jalokivensä Pariisissa. Polina oli kovin pahoillaan, hän oli luullut saavansa niistä 2,000 guldenia, mahdollisesti enemmänkin.

"Minun pitää saada rahoja, rahoja, millä tavalla tahansa, ja niitä täytyy hankkia! Muuten minä olen hukassa."

Aloin kysellä häneltä, mitä oli tapahtunut poissa ollessani.

"Ei mitään erinomaista. Olemme vaan saaneet kaksi tärkeää uutista Pietarista: ensiksi, että isoäiti Moskovassa on kovin sairas, ja kaksi päivää senjälkeen, että hän on jo kuollut. Viimeisen tiedon lähetti Timofej Petrovitsh, joka on sangen luotettava mies. Me odotamme nyt vaan lopullista ratkaisevaa ilmoitusta."

"Siis kaikki täällä odottavat", kysyin minä.

"Ehkä, kaikki ja kaikkea. Puolen vuoden ajan on se ollut viimeisenä toivonamme."

"Tekin kai olette toivonut", kysyin minä.

"Enhän minä ole hänelle sukuakaan. Olen vaan kenraalin tytärpuoli. Kumminkin tiedän varmasti, että isoäiti ei ole unohtanut minua testamentissaan."

"Luulen, että tulette saamaan paljonkin", sanoin varmasti vakuutettuna.

"Niin, hän on minusta pitänyt. Mutta kuinka te sellaista luulette?"

"Sanokaa minulle", jatkoin vastauksen asemasta, "markiisimmehan näyttää olevan myöskin näitten perhesalaisuuksien perillä?"

"Miksi se teitä huvittaa tietää", kysyi Polina ankarana.

"Kysynpä vaan. Jos eivät kaikki merkit petä, on kenraali jo saanut häneltä rahojakin."

"Tyhjiä arveluja."

"Kuinka olisi markiisi voinut lainata hänelle, jos ei tietäisi jotain isoäidistä? Ettekö kuullut, kuinka hän pöydässä ainakin kolme kertaa puhui tästä ja kutsui häntä 'baboulinkaksi'. Mikä tuttavallinen ja ystävällinen nimitys!"

"Olette oikeassa. Ja kun hän saa kuulla, että minäkin tulen perimään 'baboulinkaa', kosii hän mua heti paikalla. Sitähän te tahdoitte tietää, eikö totta?"

"Vastako hän nyt kosii? Minä luulin, että hän on sen tehnyt jo aikoja sitten."

"Te kyllä tiedätte, että hän ei ole sitä tehnyt", sanoi Polina suuttuneena. -- "Missä olette tutustunut tähän englantilaiseen", kysyi hän hetken kuluttua.

"Johan minä tiesin, että te heti hänestä kysytte."

Minä kerroin hänelle edelliset kohtaukseni mr. Astleyn kanssa matkalla.

"Hän on hyvin arka ja hellä -- luultavasti teihin rakastunut."

"Niin onkin, hän on minuun rakastunut", vastasi Polina.

"No niin! Hän on vähintäin kymmenen kertaa rikkaampi ranskalaista, jonka rikkaudesta minulla on omat epäilykseni."

"Kuinka niin? Hänellä on jossain linna, château. Eilenkin kuulin hänen siitä puhuvan. Nyt kai olette kuullut kylliksi?"

"Teidän sijassanne minä sentäänkin menisin naimisiin englantilaisen kanssa."

"Miksikä niin", kysyi Polina.

"Ranskalainen on kauniimpi, mutta hänellä on alhainen luonne. Englantilainen sitävastoin on rikkauksistaan huolimatta kunnon mies."

"Taitaapa olla, mutta ranskalainen on markiisi ja älykäs mies" vastasi hän rauhallisesti.

"Olettekos siitä niin varma", tutkiskelin edelleen.

"Olen". Polinaa ei nähtävästi kysymykseni miellyttänyt. Huomasin hänen tahtovan saattaa minut vaikenemaan töykeillä vastauksillaan. Ja sen pian sanoinkin hänelle.

"Entä sitten! Minua juuri huvittaakin suututtaa teitä. Miksikäs te kyselette multa sellaisia."

"Olen mielestäni oikeutettu kysymään teiltä mitä tahansa ja olen valmis maksamaan vastauksista minkä hinnan tahansa."

"Ha, ha, ha", nauroi Polina -- "aivan oikein. Tehän lupasittekin Schlangenbergillä syöksyä rotkoon, kun vaan viittaisin -- rotkoon, joka luullakseni on 1,000 jalkaa syvä. Kenties kerran muistutan teitä lupauksestanne, saammepa silloin nähdä, oletteko valmis maksamaan 'minkä hinnan tahansa'. Oh, minä vihaan teitä -- jo senkintähden, että olen ollut niin myöntyväinen teitä kohtaan ja vielä enemmän sentähden, että tarvitsen teitä välttämättömästi. Ja nyt säästän teitä vaan sentähden, että vielä tarvitsen teitä."

Hän nousi liikutettuna paikaltaan. Keskustelumme olivat viime aikoina aina päättyneet siten, että hän kiihoittui ja suuttui.

"Sallikaa kysyäkseni", sanoin vielä kerran kääntyen häneen, "kuka on tämä mademoiselle Blanche?"

"Te tiedätte itse, kuka hän on. Asiat ovat ennallaan: neiti Blanchesta tulee kenraalitar, luonnollisesti vaan siinä tapauksessa, että huhu isoäidin kuolemasta on toteennäytetty. Sillä neiti Blanche, hänen äitinsä ja herra markiisi, hänen serkkunsa, tietävät sangen hyvin, että me olemme perikadon partaalla."

"Kenraali on siis todellakin lopullisesti rakastunut häneen?"

"Eihän se kuulu tähän asiaan. Kuulkaa, mitä sanon: te otatte nämät 700 guldenia ja menette pelisaliin -- voittakaa niillä minulle niin paljon kuin suinkin, sillä rahoja minun täytyy saada vaikka mistä."